

Chtěla být člověkem

Před 250 lety se narodila Mary Wollstonecraft, první feministka a žena, jejíž spisy inspirovaly pozdější feministická hnutí.

Jako první žena veřejně vznesla požadavek volebního práva žen i jejich rovného přístupu ke vzdělání. Tuto svou „drzost“ si taky pěkně odsákala: často se musela stěhovat, dvakrát se pokusila o sebevraždu, zemřela mladá po aktu výlučně ženském – po porodu dítěte.

Do světa mužů

Narodila se 27. dubna 1759 v Londýně jako druhé ze sedmi dětí zámožného obchodníka. Ten se pak stal farmářem, jmění promrhal a nakonec se dal na pití. Aby Marii opilý otec nemohl zneužívat, strávila nejednu noc před ložnicí své matky. V té době to přitom bylo v podstatě jeho právo... Jak si vlastně stály ženy v tehdy nejpokrokovější zemi světa?

Běžně panoval názor, že ženy nemají duši, avšak ani ti, kdo ženám duši přiznávali, pro ně zdaleka neprosazovali stejná práva a rovnost. Manželka de facto tvořila jednu z položek majetku muže. Manželství sice dávalo ženě právní subjektivitu, ale pouze v tom smyslu, že se muž a žena stali jediným subjektem pod plnou mocí muže. Manželka měla právo na vdovský podíl z majetku do výše jedné třetiny a manžel, který se po sňatku stával správcem rodinného jmění (včetně manželčina věna), to při svých transakcích musel mít na zřeteli. Dále ručil za manželčiny případné dluhy a delikty, které spáchala, a byl ze zákona povinen poskytovat jí živobytí. Oplátkou za tyto „výhody“ musela žena manželovi sloužit (ve společnosti, v domácnosti, v posteli). Vdaná žena nesměla uzavírat závažnější smlouvy a i v těch nezávažných ji musel zastu-

z domu jejího manžela, čímž poprvé vzbudila veřejný skandál. V roce 1784 si s dvěma sestrami a přítelkyní otevřela školu pro dívky. Po pár letech zkrachovala. Nějakou dobu dělala guvernanku u „primitivní šlechtičny“, poté se stala pomocnou redaktorkou pokrokového časopisu *Analytical Review*. Po nepodařené známosti s malířem a spisovatelem Henrym Fuselím odešla roku 1792 do Paříže. Tam se zamilovala do amerického spisovatele Gilberta Imlaye a porodila mu dceru Fanny. Když zjistila, že je jí nevěrný, pokusila se o sebevraždu. V naději, že si udrží jeho lásku, odjela s miminkem do Skandinávie jako jeho „obchodní vyslanec“. Po návratu do Londýna opět odhalila jeho nevěru a skočila do Temže. Převozníci ji vytáhli v bezvědomí.

Zásahem přítelkyně se opět setkala s dávným známým, filozofem Williamem Goodwinem. Časem „jejich přátelství roztálo v lásku“. Dokonce se vzali. Zemřela osmatřicetiletá na horečku omladnic po narození dcery Mary. Ta se později vdala za básníka Percyho Bysshe Shelleho a napsala první sci-fi *Frankenstein*.

Myšlenky pro zítřek

Mary Wollstonecraft je autorkou šestnácti knih. Nejvýznamnější z pohledu postavení žen jsou traktáty *Myšlenky o vzdělávání dcer* (vyšly roku 1787) a *Obhajoba práv ženy* (1792) a romány *Marie: smyšlený příběh* (1788) a *Maria aneb Křivdy vůči ženám* (1798). Oč v nich jde? Nemožnost vzdělání a společenská pravidla udržují ženy nevědomé a otrocky závislé. Naopak přístup k němu může duševní zaostalost žen vyřešit – jen vzděláním mohou dosáhnout rozumu, rovnoprávnosti, ctnosti.

Rodiče musí za vzdělání dětí převzít větší zodpovědnost. Při učení a výchově mají přednost příklady s diskusí a pochopením souvislostí, nikoli dril. Majetek a prvozenství jsou pozůstatkem barbarského feudálního uspořádání. „Jediná jistota vlastnictví, kterou příroda připouští a rozum prosazuje, je právo člověka požívat plody jeho nadání a píše...“

Mary Wollstonecraft se ale zároveň domnívá, že vzdělání by mělo ženy připravit na roli rozumných manželek a matek. Případné vakuum života ženy v domácnosti musí být vyplněno rozumem, avšak příliš žen raději „nechává svůj rozum spát“. A co se dnes jeví vskutku pozoruhodné: už před více než dvěma staletími se obává důsledků přelidnění a poškozování životního prostředí. Rovněž je přesvědčena, že poznání smete uměle vytvořené národní charaktery, které jsou z nevědomosti pokládány za trvalé. ■

Zdůrazňovala *nutnost vzdělání žen*

povat manžel. Bez přítomnosti manžela nemohla žalovat ani být obžalována, nemohla napsat závět, rozhodovat o svém majetku, ba třeba ani o chůvě či učitelích dětí.

Život jako neustálý boj

Mary obdržela vzdělání v dívčí škole (elementární francouzština, psaní, hudba, tanec, šití, domácí účetnictví). Vše ostatní se naučila sama. Od dětství trpěla protežováním svého staršího bratra v rodině. V devatenácti se proti vůli rodičů stala placenou společnicí bohaté rozmarňé vdovy. S ní zažila tříletou „noční můru tyranie a pokořování“. Poté se krátce živila šitím. Když její sestra upadla do těžké poporodní deprese, Mary ji i s dítětem odvedla